

COURSE DESCRIPTIONS

Research in applied linguistics

TITLE:	Research in applied linguistics	
CODE:	BA-ERA-IHLFUS-S-01	
	15 x 2 HOUR/WEEK	CREDIT: 6
LECTURER:	Bóna Judit, Slíz Mariann	
TYPE:	S	
TÁRGYFELELŐS	Juhász Dezső	

AIM:

The aim of the course is to introduce students to the field of applied linguistics and present the variety of its topics, methods, along with the applicability of its results. The topics will be discussed based on the secondary literature and using a lot of tasks for practice.

CONTENT:

The course presents the applications of research results in phonetics and psycholinguistics in teaching methodology, speech-language pathology, speech and language technology, translation, and in everyday life. It covers areas such as research methodology in speech sciences, atypical first language acquisition, assessment and treatment of speech and language disorders, elderly speech and language symptoms of dementia, bilingualism and foreign language learning, interpreting and translation, written language acquisition, and applications in speech- and language technology. It also deals with applied linguistic topics regarding proper names: legal regulation of their use (e.g. name-giving, name changes, names of married people), translation of proper names, stereotypes and prejudices based on names etc. No preliminary linguistic knowledge is needed.

EVALUATION:

Short oral presentations during the semester, and a multiple choice online test at the end of the course.

LITERATURE:

Ashby, P. (2016). Sound Foundations. What's General in Applied Phonetics?. In *ISAPh 2016: The first International Symposium on Applied Phonetics*. ISCA.

Papers of the *Proceedings of International Symposium on Applied Phonetics* (2016, 2018)

https://www.isca-speech.org/archive/ISAPh_2016/ and https://www.isca-speech.org/archive/ISAPh_2018/

Papers from the journal *Applied Psycholinguistics*

N. Fodor, János 2018. Personal Names and Ethnicity: The Geolinguistic Research of Historic Personal Names in Hungary. *Onomastica Uralica* 13: 55–64.

<http://mnytud.arts.unideb.hu/onomural/kotetek/ou13.html>

Szerszunowicz, Joanna 2017. Connotative Potential of Culture-Bound Proper Names in Translation. In: Jaroch, Anna – Nosowicz, Jan Franciszek eds., *W dialogu języków i kultur* 6. Lingwistyczna Szkoła Wyższa, Warszawa. 416–427.

<https://lingwistyka.edu.pl/wp-content/uploads/2018/02/Szosty-tom-W-dialogu-jezykow-i-kultur.pdf>

BBN-MNY11-121: Bevezetés a nyelvtudományba (Introduction to Linguistics)

A tárgy célja a hallgatók megismertetése a nyelvtudomány legalapvetőbb témáival, területeivel és alapfogalmaival.

Tantárgy tartalma:

A nyelvészet mint tudomány, a nyelvtudomány területei. Az emberi és állati kommunikáció jellemzői, az emberi nyelv kialakulása. A jelek világa, a nyelv mint jelrendszer. Írott nyelv, hangzó nyelv, jelelt nyelv. A nyelv leírása: hangok, szavak, mondatok, jelentések. Nyelvi rendszer és nyelvhasználat. Nyelv és társadalom, nyelv és kultúra. Nyelvi változatok, nyelvi változás. Nyelvek érintkezése, típusai, rokonsága.

Számonkérési és értékelési rendszere:

Teszt jellegű írásbeli vizsga, az előadások és a tankönyv kijelölt fejezeteinek alapján.

Kötelező irodalom:

Tankönyv:

A nyelv és a nyelvek. Hatodik, javított, bővített kiadás. Szerk. Kenesei István. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2011. Kötelező az 1–10., valamint (az oktató döntése szerint) a 11. vagy a 13. fejezet.

Egyéb javasolt irodalom:

Crystal, David: A nyelv enciklopédiája. Osiris, Budapest, 1998.

Kugler Nóra – Tolcsvai Nagy Gábor: Nyelvi fogalmak kyszótára. Szerk. Tolcsvai Nagy Gábor. Korona, Budapest, 2000.

BBN-MNY11-131: Nyelvészeti proszeminárium (Pro-seminar in linguistics)

Az egyetemi magyar nyelvészeti tanulmányok szemléleti, módszertani és gyakorlati megalapozása, felkészítés a filológiai munkára, bevezetés a magyar nyelvészeti stúdiumokba.

Tantárgy tartalma:

A nyelv több szempontú megközelítése. A nyelvtudomány területei, kapcsolata más tudományokkal. A nyelvészeti kutatások elvei és főbb módszerei. A nyelvészeti filológia alapjai. A kutatómunka legfontosabb forrásai és segédeszközei. A szavak, a szókészlet, a szótárak főbb jellemzői. A nyelvészeti dolgozatok elkészítésének tartalmi, formai és etikai követelményei.

Számonkérési és értékelési rendszere:

Szemináriumi dolgozat (két érdemjegy) és zárthelyi dolgozat (egy érdemjegy), valamint – tanári tájékoztatás, ill. megbeszélés szerint – a félév során teljesítendő feladatok alapján.

Kötelező irodalom:

Balázs Géza szerk. 2011. Nyelvészetről mindenkinek. Inter Nonprofit Kft., Budapest.
Crystal, David 1998. A nyelv enciklopédiája. Osiris Kiadó, Budapest.
Fercsik Erzsébet 2003. Dolgozatírás felsőfokon. Krónika Nova Kiadó, Budapest.
Fodor István 2001. Mire jó a nyelvtudomány? 2. kiadás. Balassi Kiadó, Budapest.
Kugler Nóra – Tolcsvai Nagy Gábor 2000. Nyelvi fogalmak kisszótára. Korona Kiadó, Budapest.
További elektronikus segédanyagok (internetes eléréssel):
- Fontosabb nyelvészeti szótárak és kézikönyvek
- Tájékoztató a magyar nyelvészeti dolgozatok elkészítéséről

BBN-MNY-211: Fonetika (Phonetics)

Általános alapozó ismeretek szerzése a beszéd fiziológiai, akusztikai és percepcióssajátosságairól mind szegmentális, mind szuprasegmentális nézőpontból.

Tantárgy tartalma:

A beszéddel kapcsolatos alapvető elméleti és gyakorlati ismeretek. A beszéd létrehozásához és feldolgozásához szükséges (fiziológiai) ismeretek, valamint az akusztikai sajátosságok. A szegmentális szerkezet (beszédhangok képzése, rendszere, hangkapcsolódások), valamint a szuprasegmentális szerkezet (intonáció, hangsúly, tempó, szünet, hangszínezet, hangerősség) elemzésének gyakorlása. Az általános fonetikai alapozást a magyar nyelvi sajátosságok tárgyalása követi. Az ismeretek konkrét beszédelemzésekkel és átírási gyakorlatokkal egészülnek ki.

Számonkérési és értékelési rendszere:

Írásbeli (zárthelyi dolgozatok) és szóbeli (referátum) – a különböző kurzusokon különféle arányban és gyakorisággal.

Kötelező irodalom:

Gósy Mária: *Fonetika, a beszéd tudománya*. Osiris. Budapest, 2004.

Gósy Mária és Menyhárt Krisztina szerk. *Szöveggyűjtemény a fonetika tanulmányozásához*. Nikol. Budapest, 2003.

Bóna Judit szerk. *Fonetikai olvasókönyv*. 2016. www.fonetikaitanszek.hu

BBN-MNY11-264: Magyar grammatika (Hungarian grammar)

A tantárgy célja, hogy a hallgatók megismerjék az egyszerű és az összetett nyelvi kifejezések kategóriáit és az összetett kifejezéseket létrehozó grammatikai (morfológiai és szintaktikai) műveleteket, illetve a nyelvi kifejezésekben felismerjék a grammatikai jelenségeket (kifejezéseket és műveleteket), ezáltal képesek legyenek értő módon, tudományosan viszonyulni a nyelvi adatokhoz.

Tantárgy tartalma:

Morfológiai kategóriák és műveletek. Rendszerszerű összefüggések a tő- és a toldalékmorfémák típusában. Morfémakapcsolódási műveletek és mintázatok. A szóalkotási módok, középpontba helyezve a grammatikai műveleteket: a szóképzést, a szóösszetételt és a szóelvonást. A szófaji kategorizáció szempontjai, szófaji rendszerezés. Az egyes szófaji csoportok és szófajok részletes tárgyalása a bevezetett szempontok alapján: a jelentés, a morfológiai és a szintaktikai jellemzők együttes elemzésén alapuló szófaji leírás. A főbb mondatfajták. A mondaton/tagmondaton belüli grammatikai viszonyok (a mondatrészi viszonyok mint műveletek és ezek formai oldala). Tagmondatkapcsolatok.

A jelenségek tárgyalása a nyelvváltozási folyamatokat is figyelembe vevő, szinkrón megközelítésben történik, és mai magyar nyelvi anyagra épül.

Számonkérési és értékelési rendszere:

Írásbeli kollokvium. Gyakorlati elemzések és elméleti kérdések megválaszolása a Magyar grammatika I. és II. szemináriumok, valamint a Magyar grammatika előadás tananyagai alapján.

Kötelező irodalom:

Keszler Borbála (szerk.): Magyar grammatika. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2000, illetve javított kiadása 2006.

vagy:

Keszler Borbála – Lengyel Kára: Kis magyar grammatika. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2002.

Keszler Borbála – Lengyel Klára: Magyar grammatikai gyakorlókönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2009.

BBN-MNY11-263: Magyar grammatika 1. (Hungarian grammar 1.)

A tantárgyak célja, hogy a Magyar grammatika tanegységhez kapcsolódva a hallgatók elemzéseket végezzenek a mai magyar nyelv alaktana, szófajtana köréből, egyéni munka által és csoportosan személyesen is megvitassák az elmélet és a gyakorlat kérdéseit, a tanári irányítás segítségével váljanak magabiztossá az önálló nyelvi elemzésben.

Tantárgy tartalma:

Nyelv és beszéd fogalma és viszonyrendszere. A nyelvi egységek. Morfológiai alapfogalmak megismerése. A morfémák osztályozása funkció, alakváltozatok, önállóság szerint. Morfémaszerkezetek analizálása és alkotási szabályaik. A szófajok rendszerezésének szempontjai, a szófajcsoportok. A szófajtság és a mondatrészi funkció összefüggései. Az egyes szófajok alaki, mondattani-funkcionális, jelentéstani elemzése. A szóalkotási módok felismerése és gyakorlata: a szóképzés, a szóösszetétel szabályai, a ritkább szóalkotásmódok megismerése.

Számonkérési és értékelési rendszere:

Az értékelés alapja két zárthelyi dolgozat (alaktan, szófajtan) érdemjegye, egy önálló szemináriumi dolgozat elkészítése, valamint az órai teljesítmény.

Kötelező irodalom:

Keszler Borbála (szerk.): Magyar grammatika. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2000, illetőleg javított kiadása 2006.

vagy:

Keszler Borbála – Lengyel Kára: Kis magyar grammatika. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2002.

Keszler Borbála – Lengyel Klára: Magyar grammatikai gyakorlókönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2009.

Valamint a szemináriumvezető tanár által javasolt szakirodalmi tételek a szemináriumi dolgozat elkészítéséhez.

BBN-MNY11-265: Magyar grammatika 2. (Hungarian grammar 2.)

A tantárgyak célja, hogy a Magyar grammatika tanegységhez kapcsolódva a hallgatók elemzéseket végezzenek a mai magyar nyelv szerkezetana és mondattana köréből, egyéni munka által és csoportosan személyesen is megvitassák az elmélet és a gyakorlat kérdéseit, a tanári irányítás segítségével váljanak magabiztossá az önálló nyelvi elemzésben.

Tantárgy tartalma:

A szókapcsolatok elemzése. A szintagmák típusainak felismerése, a szó szerkezetek alkotásának nyelvtani szabályai. A mondat fogalma, megközelítései. A mondat implicit jelentései, a modalitás, a mondatfajták. A mondatok osztályozása szerkezetük szerint. Az egyszerű mondat részeinek felismerése, grammatikai jellemzésük, szófaji és alaki tulajdonságaik megismerése. A egyszerű és a többtagú mondatrészek típusai. Az összetett mondatok tipizálása. Az alárendelő és a mellérendelő mondatok alkotásának szabályai, a mondatalkotás grammatikai eszközeinek felismerése és használata. Többszörösen összetett mondatok elemzése.

Számonkérési és értékelési rendszere:

Az értékelés alapja két zárthelyi dolgozat (az egyszerű és az összetett mondat elemzése) érdemjegye, egy önálló szemináriumi dolgozat elkészítése, valamint az órai teljesítmény.

Kötelező irodalom:

Keszler Borbála (szerk.): Magyar grammatika. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2000, illetőleg javított kiadása 2006.

vagy:

Keszler Borbála – Lengyel Kára: Kis magyar grammatika. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2002.

Keszler Borbála – Lengyel Klára: Magyar grammatikai gyakorlókönyv. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2009.

Valamint a szemináriumvezető tanár által javasolt szakirodalmi tételek a szemináriumi dolgozat elkészítéséhez.

BBN-MNY11-282: Szövegtan (Textlinguistics)

A szöveg nyelvészeti leírása funkcionális keretben: a jelentés kognitív megalapozása, a nyelvhasználat és a nyelvi rendszer jellemzői összefüggéseinek a tárgyalása, a jelentéstan és a pragmatika közötti összefüggések részletezése.

Tantárgy tartalma:

1. A szöveg mibenléte. A kommunikáció, a nyelvhasználat jellemzői. A szövegvilág. A nézőpont. A szöveg általános szerkezete. A szöveg három megjelenési formája.
2. A szöveg műveleti szerkezete. A koreferencia. A szövegtopik és a szövegfókusz megoszlása. A mondatok közötti mellérendelés. A fogalmi séma mezoszintű szerkezete. A bekezdés. A párbeszéd alapegységei és mezoszintű szerkezete.
3. A teljes szöveg tényezői. A szöveg értelemszerkezete. A cím. Szövegtipológia.

Számonkérési és értékelési rendszere:

Kollokvium

Kötelező irodalom:

- Tolcsvai Nagy Gábor: Szövegtan. In: Kiefer F. (szerk.): *Magyar nyelv*. Budapest, Akadémiai Kiadó. 2006. 149–174.
- Tolcsvai Nagy Gábor: A magyar nyelv szövegtana. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó. 2001. (Részletek.)
- Pléh Csaba: Mondatközi viszonyok feldolgozása: az anafora megértése a magyarban. In: A mondatmegértés a magyar nyelvben. Budapest: Osiris 1998. 164–194.
- Hámori Ágnes: A társalgási műfajokról. In: Tolcsvai Nagy G. (szerk.): *Szöveg és típus. Szövegtipológiai tanulmányok*. Budapest: Tinta Kiadó. 2006. 157–181.
- Hámori Ágnes: „Tudunk mi normális hangnemben is társalogni”. Stílus, személyesség és egyezkedés az internetes fórumokon folyó társalgásban. In: Tolcsvai Nagy G. – Tátrai Sz. (szerk.): *A stílus*

BBN-MNY11-283: Stilisztika (Stylistics)

A stílus nyelvészeti leírása funkcionális keretben: a stílus kognitív megalapozása, a nyelvhasználat és a nyelvi rendszer stilisztikai összefüggéseinek a tárgyalása, a stíluspotenciál, a szociokulturális tényezők és a szöveg stílusszerkezete jellemzőinek részletezése.

Tantárgy tartalma:

A stílus fogalma. Hatásszándék, elvárás, stílustulajdonítás, stílushatás. A stílus leírása, a stílusminősítés, az elemzés. A főnév, az ige és a melléknév stílusértéke. A mondat stilisztikai lehetőségei. A metafora és a metonímia, az alakzatok stíluspotenciálja. Az irónia. Az archaizmus. A beszédhelyzet, a viselkedés és a stílus. Írott vagy beszélt nyelvi jelenségek stílusértéke, összehasonlítása. Szövegszerkezet és stílus, a szöveg stílusszerkezete. Az intertextualitás. Szépirodalmi történeti stílusok.

Számonkérési és értékelési rendszere:

Szemináriumi dolgozat, valamint megbeszélés szerint a félév közben teljesítendő feladatok alapján.

Kötelező irodalom:

Barbara Sandig: A német nyelv stilsztikája. Helikon 1995/3. 306–330.

Tolcsvai Nagy Gábor: A magyar nyelv stilsztikája. Budapest. 1996. 121–132.

Tolcsvai Nagy Gábor: A nyelvi variancia kognitív leírása és a stílus (Egy kognitív stíluselmélet vázlata)
In: Büky L. (szerk.): *A mai magyar nyelv leírásának újabb módszerei VI.* Szeged: SZTE
Általános Nyelvészeti Tanszék, Magyar Nyelvészeti Tanszék. 2004. 143–160.

Kövecses Zoltán: A metafora. Budapest: Typotex. 2005. 19–28, 147–164.

Tátrai Szilárd: Irónia. In: Szathmári I. (szerk.): *Alakzatlexikon.* Budapest: Tinta Könyvkiadó. 2008.
311–320.

Simon Gábor: Az archaizáló nyelvhasználat nyelvi potenciáljáról funkcionális-kognitív kiindulópontból.

BBN-MNY16-221: Kommunikáció szóban és írásban (Communication skills [oral and written])

Tantárgy tartalma:

A kommunikáció fogalma, elméleti háttere, a tanult alapfogalmak felelevenítése. A sikeres kommunikáció alapjai. Pragmatikai alapfogalmak. A kommunikáció szinterei és szövegtípusai. A nemek közötti kommunikációs eltérés. Az interkulturális kommunikáció jellemzői. Kommunikáció a mindennapokban. Az érvelés, az érvek fajtái. Az érvek hibái. A vita, vitakultúra. Disputa. A tárgytól a témáig: a tárgy szűkítése: logikai szűkítés, listázás, kérdezés, kulcsmondatok. Anyaggyűjtés: megfigyelés, emlékezés, forrásmunkák. Az írott kommunikáció formái. Hivatalos iratok szerkesztés, írás (kérvény, motivációs levél stb.). Az esszéírás folyamata. Kreatív írásgyakorlatok. A logikus beszédszerkesztés, a hatásos előadói stílus. Az előadásmód. Beszédelemzés.

Számonkérési és értékelési rendszere:

Szemináriumi dolgozat és/vagy zárhelyi dolgozat, önálló prezentációval kísért kiselőadás, valamint megbeszélés szerint a félév közben teljesítendő feladatok alapján.

Kötelező irodalom:

Griffin, Em 2003. Bevezetés a kommunikációelméletbe. Harmat. Budapest.

Guerrero, L. K. and Hecht, M. L. 2007. *The Nonverbal Communication Reader.* US, IL: Waveland Press. 103-151.

Fercsik Erzsébet–Raácz Judit 2006. *Kommunikáció és nyelvhasználat.* Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.

Solomon, Denise – Theiss, Jennifer. 2013. *Interpersonal communication. Putting theory into practice.* New York: Routledge.

BBN-MNY11-233: Finnugrisztika (Finno-Ugric studies)

Az uráli nyelveket beszélő népek történetének, kultúrájának, mai életének és jövőbeli kilátásainak tárgyalása. Az uráli nyelvek alapnyelvi eredetű, közös jellemzőinek bemutatása. A magyar nyelv finnugor eredetű elemeinek megismertetése.

Tantárgy tartalma:

Az uráli őshaza fogalma, kutatásának rövid története

Az uráli népek kultúrájának elemei: folklór, tárgyi néprajz, irodalom, zene, képzőművészet

A nyelvi helyzet és a kilátások

Az uráli alapnyelv: hangtan, alaktan, mondattan

A magyar nyelv uráli elemei a szókészletben, a morfológia és a szintaxis terén

Tudomány alatti vélemények a nyelvrokonságról

Számonkérési és értékelési rendszere:

Zárthelyi dolgozatok, szemináriumi beszámolók

Kötelező irodalom:

Bereczki Gábor: A magyar nyelv finnugor alapjai. Bp. 1998².

Diószegi Vilmos: A pogány magyarok hitvilága. Kőrösi Csoma Kiskönyvtár 4. Budapest, 1983.

Domokos Péter: Szkítiától Lappóniáig. A nyelvrokonság és az őstörténet kérdéskörének visszhangja irodalmunkban. Bp. 1998.

Finnugor életrajzi lexikon. (Szerk. Domokos Péter) Bp. 1990.

Finnugor kalauz. (Szerk. Csepregi Márta) Bp. 2001.

BBN-MNY11-243: A nyelv térben és időben (Language in space and time)

Az előadás célja a magyar nyelv- és nyelvjárástörténettel kapcsolatos legfontosabb ismeretek átadása, a hallgatók nyelv- és művelődéstörténeti ismereteinek a bővítése. A kurzus segíteni kívánja a történetiségben való időbeli és térbeli tájékozódás fejlesztését.

Tantárgy tartalma:

A nyelvi változás általános kérdéseinek és a diakrón nyelvészeti kutatások forráscsoportjainak a megismertetése mellett a magyar nyelvtörténet korszakainak a bemutatása történik meg a nyelvben tükröződő művelődéstörténeti vonatkozások kiemelésével. A tantárgy a következő tematikus egységeket tartalmazza: 1. A nyelvtörténet tárgya, részterületei, érintkező tudományai. A nyelvi változás általános törvényszerűségei. 2. A magyar nyelvtörténet korszakainak főbb jellemzői. 3. A nyelvtörténet-kutatás forrásai. 4. A magyar nyelv eredete és az ősmagyar kori műveltség a szavak tükrében. 4. A magyar nép elhelyezkedése a Kárpát-medencében. A kultúraváltás tükröződése a nyelvben. 5. Nyelv és nyelvjárás. A magyar nyelvjárások jellemzése. 6. Nyelvföldrajz és népiségtörténet. A székelyek és a csángók településtörténete a nyelvföldrajz szemszögéből. 7. A középmagyar kor történelmi, kulturális és nyelvi eseményei. 8. Az irodalmi nyelvi norma kialakulása. 9. A felvilágosodás és a reformkor nyelvi mozgalmi, különös tekintettel a nyelvújításra és a magyar nyelv státusára. 10. Az újabb magyar kor divergens és konvergens nyelvi változásai.

Számonkérési és értékelési rendszere:

A kurzus írásbeli és/vagy szóbeli kollokviummal zárul.

Kötelező irodalom:

Bárczi Géza, A magyar szókincs eredete. Bp., 2001².
Benkő Loránd, A nyelvföldrajz történeti tanulságai. Az MTA I. Osztálya Közleményei 24 (1967): 29–48.
Benkő Loránd, A történeti nyelvtudomány alapjai. Bp., 1998². 13–77.
Dömötör Adrienn, Régi magyar nyelvemlékek. Bp., 2006. 127–62.
Honti László főszerk., A nyelvrokonságról. Az török, sumer és egyéb áfium ellen való orvosság. Bp., 2010. (kijelölt fejezet)
Kiefer Ferenc, A magyar nyelv kézikönyve. Bp., 2003. 301–321. (kijelölt fejezetek)

BBN-MNY16-244: Nyelv és társadalom (Language and society)

A nyelv és a nyelvhasználat sokféleségének, változatosságának megismertetése, továbbá a szociolingvisztikai szemléletet kialakítása, amely a nyelvet és annak használatát társadalmi beágyazottságában vizsgálja.

Tantárgy tartalma:

A társasnyelvészeti szemlélet kialakulása. A beszélés kulturális mintázatai, az eltérő nyelvi-kulturális szocializációs minták és az eltérő nyelvhasználati módok. A nyelvi változatok típusai, különös tekintettel a magyar nyelv regionális változataira. A nyelvi elrendezések típusai (veszélyeztetett nyelvek, többségi-kisebbségi elrendezés); a magyar nyelv kontaktusai. A nyelvi változatosság és a nyelvi változás összefüggései magyar nyelvi anyag alapján. A nyelvi attitűdök és sztereotípiák működésének természete; a nyelv, a nyelvhasználat és a társadalmi nem összefüggései.

Számonkérési és értékelési rendszere:

Szemináriumi dolgozat és zárhelyi dolgozat, valamint megbeszélés szerint a félév közben teljesítendő feladatok alapján.

Kötelező irodalom:

Bartha Csilla 1999. A kétnyelvűség alapkérdései: Beszélők és közösségek. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
Cseresnyési László 2005. Nyelvek és stratégiák, avagy a nyelv antropológiája. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
Kiss Jenő 1995. Társadalom és nyelvhasználat. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
Kiss Jenő (szerk.) 2001. Magyar dialektológia. Osiris Kiadó, Budapest.
Kontra Miklós (szerk.) 2003. Nyelv és társadalom a rendszerváltáskori Magyarországon, Budapest.
Réger Zita 1990. Utak a nyelvhez. Akadémiai Kiadó, Budapest.
Wardhaugh, Ronald 1995. Szociolingvisztika. Osiris–Századvég, Budapest.

BBN-MNY16-252: Nyelvtörténet 1. (Historical linguistics)

A magyar nyelv – nyelvi rendszer és nyelvhasználat – történetének, fontosabb változásainak megismertetése. Az összefüggések meglátására irányuló nyelvtörténeti szemléletmód formálása.

Tantárgy tartalma:

A nyelvtörténet módszerei; a nyelvi rendszer működése a történetiségben; néhány összefüggő problémakör a hangok, a tövek és a grammatikai szerkezet köréből. Ezekkel összefüggésben (elsősorban, de nem kizárólag) ómagyar kori nyelvemlékek olvasása, értelmezése, elemzése.

Számonkérési és értékelési rendszere:

Zárthelyi dolgozatok, valamint megbeszélés szerint a félév közben teljesítendő feladatok.

Kötelező irodalom:

Benkő Loránd 1987. *A történeti nyelvtudomány alapjai*. Tankönyvkiadó, Budapest.

Dömötör Adrienne 2006. *Régi magyar nyelvemlékek*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Kiss Jenő-Pusztai Ferenc szerk., 2003. *Magyar nyelvtörténet*. Osiris Kiadó, Budapest.

valamint:

kötelezően választható két, magyar nyelvtörténeti szaktanulmány.

BBN-MNY11-291: Pszicholingvisztika (Psycholinguistics)

A pszicholingvisztika kialakulásának, előzményeinek, kutatási területeinek bemutatása.

Tantárgy tartalma:

Részletesen tárgyalt területek: az agy, felépítése, agyműködési elméletek. A beszédprodukciónak a folyamata: modellek, vizsgálati lehetőségek. A beszédészlelés és a beszédmegértés folyamata: hipotézisek, modellek, az egyes szintek működése, kísérleti megközelítés, a percepció bázis. A mentális lexikon felépítése, a lexikális hozzáférés. Az anyanyelv-elsajátítás elméleti kérdései, szakaszai, általános és magyar nyelvi sajátosságok.

Számonkérési és értékelési rendszere:

Írásbeli kollokvium.

Kötelező irodalom:

Gósy Mária: *Pszicholingvisztika*. Osiris Kiadó, Budapest, 2005.

Lengyel Zsolt: *A gyermeknyelv*. Magvető. Budapest, 1981.

Bánréti Zoltán (szerk.): *Nyelvi struktúrák és az agy*. Corvina. Budapest, 1999.

BBN-MNY16-292: Nyelvészeti alkalmazások (Linguistic applications)

A megszerzett alapismeretekre építve a nyelvtudományi ismeretek bővítése, interdiszciplináris vonatkozásainak, gyakorlati alkalmazásuk lehetőségeinek bemutatása a választott, speciális szakterületen.

Tantárgy tartalma:

A tantárgy a megszerzett alapismeretekre építve a nyelvészeti kérdésfeltevéseknek, eredményeknek és módszereknek az interdiszciplináris területeken, más tudományok vonatkozásában, illetve a gyakorlati alkalmazások terén való felhasználásával foglalkozik. Az aktuális kurzus tematikáját a hallgatók szakmai érdeklődése, illetve az adott képzés aktuális szükségletei határozzák meg.

Számonkérési és értékelési rendszere:

Az adott kurzus konkrét tematikájától és jellegétől függően, az oktató által az első órán adott tájékoztatás szerint.

Kötelező irodalom:

A főntebb megfogalmazottak értelmében általánosan kötelező irodalom nem adható. A kötelező és ajánlott irodalom kiválasztása a mindenkori kurzusvezetők tiszte és felelőssége.

BMA-MAGD-NY-122: Nyelvészeti kutatómódszertan (Research Methods in linguistics)

A tantárgy a nyelvészeti kutatás módszertanának, az eredmények közlési formáinak és a tudánymérés lehetőségeinek az elmélyültebb megismerését teszi lehetővé magyar és nemzetközi szakirodalom alapján.

Tantárgy tartalma:

A tudánnyosság fogalma, modern kritériumai; a tudánnyos kutatás módszerei, lehetőségei, eszközei; a tudánnyos eredmények közlésének szinterei; a tudánnyos műfajok és a tudánnyos írás jellemzői; a tudánnyos teljesítmények publikálása és értékelése.

Számonkérési és értékelési rendszere:

A félév során végzett egyéni munka, a félév végi zárthelyi dolgozat, valamint egy, a hallgató által választott témában kidolgozott részletes kutatósi terv alapján.

Kötelező irodalom:

Babbie, Earl 2003. *A társadalomtudánnyai kutatósi gyakorlata*. Balassi Kiadó Kft., Budapest. Kijelölt részek.

Fóris Ágota 2008. *Kutatósiról nyelvészeknek*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. Kijelölt részek.

Károly Krisztina 2002. *Az alkalmazott nyelvészeti kutatósiok néhány alapvető módszertani kérdéséről*. *Alkalmazott Nyelvtudánny* 2/1: 77–87.

Kiefer Ferenc 1996a. Értékelhető-e a nyelvtudánny? *Magyar Tudánny* 1996/1. 55–68.

Kiefer Ferenc 1996b. Válasz és néhány megjegyzés. *Magyar Tudánny* 1996/12. 1484–1487.

BMA-MAGD-NY-121: Nyelvelméletek (Theories of Language)

A huszadik század második felét jellemző, illetve a mai nemzetközi nyelvtudományi kutatásokat meghatározó nyelvelméleti irányzatok, illetve ezek előzményeinek bemutatása, az egyes nyelvelméleti modellek magyarázóelveire koncentrálva.

Tantárgy tartalma:

Nyelvelmélet és nyelvi leírás. Saussure és a strukturalizmus. Bloomfield és Sapir. A generatív grammatika 1957-es, 1965-ös, valamint kormányzás- és kötéselméleti modellje; kognitív fordulat, innátizmus, deduktivitás, racionalizmus, modularizmus; a standard modell és a kormányzás- és kötéselméleti modell közötti különbségek; elvek és paraméterek; X'-elmélet. Optimalitáselmélet. A természetes nyelvelmélet univerzális preferenciaelvei; rendszerfüggetlen és rendszerfüggő természetesség. Funkcionális kognitív nyelvelmélet: egységek és konstrukciók; a szimbolikus egység fogalma; holizmus; képi sémák; prototípuskategorizáció; fogalmi metaforák; blend.

Számonkérési és értékelési rendszere:

Szóbeli vizsga a félév végén. Az órai anyagokon és a kötelező olvasmányokon kívül egy kb. 15 oldalas választott olvasmány feldolgozása kötelező.

Kötelező irodalom:

Irodalom:

R. H. Robins: A nyelvészet rövid története. Osiris Kiadó – Tinta Kiadó, Budapest, 1999. A huszadik század első felének nyelvésze, 212–248. A huszadik század második felének nyelvésze, 249–265.

Imrényi András: Generatív nyelvészet és szociolingvisztika. Magyar Nyelv 105/1 (2009): 50–62.

É. Kiss Katalin: A 80 éves Noam Chomsky és a chomskyánus nyelvészeti forradalom. Magyar Nyelv 105/1 (2009): 1–8.

É. Kiss Katalin: A generatív nyelvészet mint kognitív tudomány. In: Pléh Csaba – Győri Miklós

BMA-MAGD-NY-123: Leíró nyelvészet (Descriptive linguistics)

A tantárgy célja, hogy a hallgatók gyakorlatra tegyenek szert eltérő elméleti háttérű leíró művek feldolgozásában, ezek összevetésében. Ezáltal tapasztalatot szerezzenek a mai leíró nyelvészeti diszkurzusról, képessé váljanak az eltérő elméleti keretek és ezzel összefüggő módszertanok felismerésére és megkülönböztetésére, képesek legyenek kritikai viszony kialakítására. A tantárgy fő eszköze a szakirodalom-olvasás és az olvasott művek összevető feldolgozása.

Tantárgy tartalma:

tudása

- Átfogó ismeretekkel rendelkezik a magyar és a nemzetközi nyelvleírás alapvető elméleti és módszertani kérdéseit illetően.
- Ismeretekkel rendelkezik a magyar nyelvleírás nemzetközi kontextusáról, a különböző kutatási irányzatok elemzési és értelmezési módszereiről, a szakterület hagyományos és elektronikus forrásairól.

képességei

- Kritikusan és több szempontot mérlegelve képes feldolgozni a nyelvi tevékenységet, a nyelvi kifejezéseket leíró nyelvészeti munkákat.
- Képes a leíró nyelvészet plurális módszertanában úgy tájékozódni, hogy a nyelvi jelenségek vizsgálatához és értelmezéséhez adekvát megközelítést válasszon. Képes a kutatás és a leírás elméleti-módszertani háttérfeltevéseit reflexió tárgyává tenni.
- Önálló munkával, elméleti és módszertani megalapozottsággal, kritikai szempontokat érvényesítve képes feltárni egy leíró nyelvészeti téma, illetve problematika összefüggéseit.

attitűdjei

- Érdeklődő, nyitott és elkötelezett leíró nyelvészeti ismereteinek és módszereinek bővítésében, továbbfejlesztésében.
- A nyelvi jelenségek, folyamatok, változások megértésében hasznosítja megszerzett tudását. A tudományosság plurális és diszkurzív közegében tiszteletben tartja az alternatív tudományos megközelítéseket.

autonómiája és felelőssége

- Kritikus tudatosság jellemzi a leíró nyelvészethez kapcsolódó kérdésekben.
- Felelősen képviseli a leíró nyelvészetnek, illetve saját munkájának szakmai eredményeit, nyitott mások tudományos eredményeivel kapcsolatban.
- Tudatosan reflektál a nyelvi jelenségek történeti és szociokulturális beágyazottságára, valamint reflexió tárgyává teszi az alkalmazott leíró nyelvtudományi megközelítést és módszertant is.

Számonkérési és értékelési rendszere:

Szemináriumi dolgozat, egyéni tudományos kiselőadás; ötfokozatú értékelés.

Kötelező irodalom:

Kötelező irodalom (kiválasztott fejezetek):

Imrényi András 2013. *A magyar mondat viszonyhálózati modellje*. Nyelvtudományi Értekezések 164. Akadémiai Kiadó, Budapest. (HU ISSN 0078-2866)

Kálmán László szerk. 2001. *Magyar leíró nyelvtan. Mondattan I*. Tinta Könyvkiadó, Budapest. (ISBN 963 86090 8 7)

Keszler Borbála szerk. 2000. *Magyar grammatika*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest. (ISBN 963 19 4573 1)

Kiefer Ferenc főszerk. 2006. *Magyar nyelv*. Akadémiai Kiadó, Budapest. (ISBN 978 963 05 8324 4)

Tolcsvai Nagy Gábor 2013. *Bevezetés a kognitív nyelvészetbe*. Osiris Kiadó, Budapest. (ISBN 978 963 276 239 5)

Ajánlott irodalom (kiválasztott fejezetek):

Hadrovics László 1969. *A funkcionális magyar mondattan alapjai*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Kiefer Ferenc szerk. *Strukturális magyar nyelvtan. 1. Mondattan*. 1992. (ISBN 963 05 6468 8); *2. Fonológia*. 1994. (ISBN 963 05 6829 2); *3. Morfológia*. 2000. (ISBN 963 05 7737 2); *4. A szótár szerkezete*. 2008. (ISBN 978 963 05 8665 8) Akadémiai Kiadó, Budapest.

Markó Alexandra 2015. *A spontán beszéd prozódiai szerkezete*. Nyelvtudományi Értekezések 166. Akadémiai Kiadó, Budapest. (ISBN 978 963 05 9665 7)

Radden, Günter – Dirven, René 2007. *Cognitive English Grammar*. John Benjamins, Amsterdam–Philadelphia.

Tompa József szerk. 1961–1962. *A mai magyar nyelv rendszere. Leíró nyelvtan. I–II*. Akadémiai Kiadó, Budapest.

BMA-MAGD-NY-124: A nyelv dimenziói (Dimensions of Language)

Olyan komplex látásmód kialakítása, melynek segítségével az ezt alkalmazó képessé válik a nyelvi rendszer és nyelvhasználat téren, időn és társadalmi rétegeken átívelő összefüggéseinek, az egyéni és a közösségi nyelvhasználatot meghatározó tényezőknek a felismerésére, értelmezésére.

Tantárgy tartalma:

A kurzus első szakaszában a hallgatók megismerkednek a dimenzionális nyelvészet, ill. nyelvszemlélet tudományrendszertani, interdiszciplináris beágyazottságával, fogalmi és terminológiai rendszerével, tudománytörténeti háttérével, különös tekintettel a történeti dialektológia, történeti szociolingvisztika, történeti szociopragmatika, kulturális nyelvtörténet kialakulásával, fejlődésével, sajátos céljaival és módszereivel. Ehhez csatlakozik változatos tartalmú történeti szövegek komplex elemzése három nyelvtörténeti korszakból a 16., 17., 18. századból. Az elemzések homlokterében a történeti szövegek alkotásának és recepciójának, rendeltetésének és területi-társadalmi beágyazódásának állandó és alkalmi tényezői állnak: kik, kiknek, mikor, hol, mi célból, milyen minták és elvárások alapján alkotnak írásműveket, továbbá hogy ezeknek a tényezőknek milyen nyelvi lecsapódásai jelennek meg.

Számonkérési és értékelési rendszere:

A félév folyamán közös szövegelemzések egyéni (konzultációs) és kollektív (tanórai) értékelése, félév közben és végén szakirodalmi beszámoló.

Kötelező irodalom:

– Culpeper, Jonathan, Historical Sociopragmatics: An introduction. In: Special Issue of Journal of Historical Pragmatics. Volume 10. 2009: 179–186.

– Farkas Tamás, Dimenzionális szemlélet a névkutatásban. Általános kérdések és a családnévkutatás példája. Névtani Értesítő 36. 2014: 9–21.

– Fazakas Emese – Juhász Dezső – T. Szabó Csilla – Terbe Erika – Zsemlyei Borbála szerk., Tér, idő, társadalom és kultúra metszéspontjai a magyar nyelvben. A 7. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus két szimpóziumának előadásai. ELTE Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszék – Nemzetközi Magyarágtudományi Társaság. Budapest – Kolozsvár.

BMA-MAGD-NY-225: Szociolingvisztika (Sociolinguistics)

Az óra keretében a hallgatók megismerik a szociolingvisztikai alapfogalmak lehetséges értelmezéseit és újraértelmezéseit, melynek célja az egyes fogalmakkal, nyelvi jelenségekkel kapcsolatos tévhitek eloszlatása, továbbá érzékenyítés a nyelvi változatossággal, mássággal kapcsolatban. Távlati cél: a nyelvi és nyelvhasználati sokféleséget annak társadalmi kontextusában vizsgáló szociolingvisztikai szemlélet kialakítása. A nyelvhasználat változatos mintázatainak felismertetése, értelmezési készségének fejlesztése, valamint a nyelvi jelenségek, adatok szociolingvisztikai szempontú elemzési képességének gyakorlása – hétköznapi és különösen oktatási helyzetekben.

Tantárgy tartalma:

- Bevezetés: Szociolingvisztika, kritikai szociokulturális nyelvészet, transzdiszciplinaritás
  - Fő irányzatok, hullámok, változó terek és területek, kutatási módszerek és ideológiák
  - Hagyományos és kritikai fogalmak – bevonódás, reflexivitás, lokális gyakorlatok
  - A humán interakciók mintázatai és a szocio-, kulturális-, neuro-, szuperdiverzitás
  - Multimodális repertoárok, 21. századi elrendezések, új egyenlőtlenségek és perifériák – új nyelv- és oktatáspolitikai kihívások
  - Jelnyelvek, transzlingválás és multimodalitás: A siketség társadalmi konstrukciók — A magyarországi siket közösség nyelvi, oktatási, jogi problémái
  - Nyelvi változás, rhizómák, assamblage
-
- Interakciók és jelentésképzés, skálák és indexikalitás -- Stílus, regisztrálás, műfaj, alkalmazkodás és beállítódás
  - A poszt-humán, poszt-koloniális, poszt-globalizációs felé: mindennapi, átfogó, ökológiai

Számonkérési és értékelési rendszere:

- Az óra rendszeres látogatása, maximum 3 hiányzás
- Kisebb gyakorlati feladatok elvégzése az egyes órákra
- Reflexív, tematikus nyelvi napló készítése a félév során végig; az egyes bejegyzések rendszeres küldése és konzultáció

Egy oktatási projektum, segédanyag pilot verziójának kidolgozása; egy kutatási terv kidolgozása és bemutatása

Kötelező irodalom:

BARTHA CSILLA 1998. A szociolingvisztika alapjai. In: KISS JENŐ (szerk.) Magyar Nyelvészeti Továbbképzési Füzetek 2. ELTE BTK Mai Magyar Nyelvi Tanszék. Budapest.

BELL, ALLAN 2014. The Guidebook to Sociolinguistics. Wiley-Blackwell. West Sussex.

Bodó Csanád – Heltai János Imre 2018. Mi a kritikai szociolingvisztika? Elmélet és gyakorlat. <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=http://memex.c3.hu/~nyelvor/period/1424/142406.pdf&ved=2ahUKEwiz1urajvLgAhWps4sKHcQkDQMQFjAAegQIARAB&usg=AOvVaw2ZJk8IVSmsADGppil9kJDa>

BORBÉLY ANNA 2014. Kétnyelvűség. L'Harmattan Kiadó. Budapest.

LAINIO JARMO – VAN DER MEER COR – HUIZINGA JORRIT – JONES ELIN H G – BARTHA CSILLA – VARJASI SZABOLCS – VILA XAVIER F – PUJADES GUILLEM 2016. The LEARNMe White Paper on Linguistic Diversity. Leeuwarden: Fryske Akademy.

Bartha Csilla szerk. 2016. A többnyelvűség dimenziói: terek, kontextusok, kutatási

távlatok. Általános Nyelvészeti Tanulmányok 28. Budapest, Akadémiai Kiadó.

Gal, Susan 2018. A nyelv politikája - Nyelvi antropológiai tanulmányok. Nyitra, Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem.

RÉGER ZITA 1990. Utak a nyelvhez. Nyelvi szocializáció – nyelvi hátrány. Akadémiai Kiadó. Budapest.

Li, W. (2018). Translanguaging as a practical theory of language. Applied Linguistics, 39(2), 9–30. doi:10.1093/applin/amx039

Pennycook, A. (2017) Posthumanist applied linguistics London: Routledge.

BMA-ANYD-282: Szakmai nyelvhasználat és terminológia (Terminology)

A szaknyelvi terminológia alapfogalmainak megismertetése, a terminusok definiálásának, a terminológiai felfogásoknak az elemzése. A gyakorlati terminológiai munka bemutatása különböző területeken dolgozó terminológusok meghívásával.

Egy kisebb szakterület terminológiájának elemzése megadott szempontok alapján.

Tantárgy tartalma:

A terminus fogalmi, funkcionális és formális jellemzői. Terminus és közszó. Definíciós lehetőségek. A terminológia mint a terminusok fogalmi és nyelvi rendszere. A terminológiai zavarok és okaik. Terminológiai felfogások: 1. a bécsi iskola és a szabványosítás. 2. a kognitív alapú szocioterminológia és terminológiai harmonizáció. A terminológiai projektek. A magyar terminológia feladatai.

Számonkérési és értékelési rendszere:

A hallgatók a tárgy keretében az elméleti fogalmak tisztázása után megadott szempontok alapján egy kisebb terület terminológiáját önállóan feldolgozzák és bemutatják.

Kötelező irodalom:

Cabré, Maria Teresa 1999. *Terminology* (ed. Juan Sager, transl. Janet Decesaris). John Benjamins Amsterdam/Philadelphia.

Dobos Csilla (szerk.) 2010. *Szaknyelvi kommunikáció*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.

Fóris Ágota 2005. *Hat terminológia lecke*. Pécs: Lexikográfia Kiadó

Kockaert, Hendrik J. – Steurs, Frieda (eds) 2015. *Handbook of terminology I*. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam/Philadelphia.